

Verstild verleden (2)

door H. A. Hachmer

Ditmaal richten we onze blik op Tjamsweer. In de direkte omgeving van het oude borgterrein Dijkhuizen stonden eind vorige eeuw maar liefst drie molens. Het kostte de fotograaf dan ook geen moeite de molens op één gevoelige plaat vast te leggen.

Uiterst links zien we de in 1779 gebouwde *olie- en pelmolen* van Simon Ennes. De molen stond 130 jaar op dezelfde plaats en verwisselde meerdere malen van eigenaar. In 1781 werd de molen verkocht aan Klaas Mennes. In 1810 verkochten de erven Klaas Mennes van Delden de molen aan Hindrik Willemsen. In dat jaar was de olieslagerij al verdwenen, deze was blijkbaar niet rendabel. In 1816 wist Evert Jans Mulder de pelmolen in eigendom te verwerven. De molen bleef nu voor langere tijd in handen van één familie. In 1855 volgde Rotger Freerk Mulder hem op. In 1876 ging de molen over naar een zekere R. D. Aafls. De molen werd nog geen twee jaar later doorverkocht aan Abel Makken. Deze liet later op de beide roeden zelfzwichting aanbrengen. Deze verbetering zorgde niet voor behoud. In de winter van 1909 op 1910 liet de firma Abel Makken de molen slopen. Het achtkant werd verkocht naar Lattrop, gemeente Denekamp. De molen ging daar dienst doen als korenmolen en bestaat er nog steeds. In het midden van de foto vaart een schipper met ledig schip op het Damsterdiep. Hij hoefde geen gebruik te maken van

de scheepsjager of zelf in de zelen te hangen. Het jaagpad op de voorgrond bleef ongebruikt. Zijn vrouw had blijkbaar zelfs tijd voor wat huishoudelijke karweitjes. Het was anders niet ongebruikelijk dat zij het schip moest trekken. Recht boven het roer van het schip zien we een in 1762 gebouwde *houtzager*. De molen stond op historisch terrein. Tot 1738 had hier de borg Dijkhuizen gestaan. In 1762 werd een deel van het land van de voormalige borg verkocht aan de vennoten Tjaert Tammes, Popke Arents, E. Houwerzijl en Lambertus Tonkens. De vennoten vroegen korte tijd later toestemming om op deze plaats een houtzaagmolen met getimmerte te mogen zetten. De vergunning werd verleend en de weg was vrij voor het oprichten van een monument van bedrijf en techniek op de plaats waar eerst de adellijke heren paradeerden. In 1797 verkochten twee aandeelhouders, te weten Tonkens en de weduwe Houwerzijl, hun deel aan Berend Smedes en Imke Sikens. In 1843 wist Evert Jans Mulder de molen in zijn geheel te verwerven. De familie Mulder kon zich toen eigenaar noemen van twee molens. De molen aan de overkant

Een zeer oude foto van vóór 1900 met links de olie- en pelmolen van Abel Makken met zelfzwiching; op de achtergrond de houtzaagmolen, waar de onderste wiek juist wordt opgezield en rechts het ronde stenen poldermolenkje met zelfzwiching. Gezicht naar het oosten. Alle drie molens hebben een houten bovenas.

Collectie: Veenkoloniaal Museum te Veendam.

van het water was reeds hun bezit. Deze familie was waarschijnlijk ook de laatste eigenaar. Zeker is dat de molen in 1900 is gesloopt en in zijn geheel werd verplaatst naar Onderdendam. Daar verving hij de in 1899 afgebrande zaagmolen van Koops. In Tjamsweer was de rieten bedekking van het achtkant al vervangen door gepotdekselde planken.

Rechts van de molen zien we de volledig met zelfzwiching uitgeruste *molen van de polder Dijkhuizen*. De molen bemaalde een gebied van 23 hectare. In de volksmond werd de molen *Veldman's meulntje* ge-

noemd. De molen was gebouwd als vervanger van een spinnekop. Het precieze bouwjaar van de ronde stenen poldermolen is niet bekend. Rechts van de molen lag een ijsbaan. De molen was in staat om deze in de wintermaanden van water te voorzien. In 1920 werd de molen gesloopt en vervangen door een electrisch gemaal. Dit gemaal werd iets verderop geplaatst. Wie anno 1992 deze streek bezoekt zal niets meer van de oude foto herkennen. Ja, het Damsterdiep loopt er nog steeds, maar beroepsschipper en molenaar zal men er tevergeefs zoeken.